

BİLGE UMAR

1936 yılında İzmir Karşıyaka'da doğdu. Yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamladı. Aynı fakültede asistan olarak çalıştı ve doktorasını yaptı. Doçentlik sınavını vererek öğretim üyeliğine atandı. Uzun yıllar Ege Üniversitesi'nin çeşitli yüksek okullarında ek görevle öğretim üyeliğinin yanı sıra müdürlük, kendi fakültesinde dekan yardımcılığı gibi görevler yaptı. Kurucu öğretim üyeleri arasında bulunduğu Ege Üniversitesi'ne (şimdi, Dokuz Eylül Üniversitesi) bağlı Hukuk Fakültesi'nde "Medenî Usul ve İcra-İflâs Hukuku Kürsüsü" başkanı oldu. Üniversiteden ayrılarak hukuk danışmanlığı ve avukatlık yaptı. Hukuk mesleği ile ilgili inceleme yazıları ile yapıtlarının yanı sıra çevirileri, özellikle Türkiye'nin ilk-çağ kentleri üzerindeki araştırmaları ile tarih ve arkeoloji konularını içeren kitaplarıyla tanındı.

Son olarak Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Medeni Yargılama (Usul) Hukuku ve İcra ve İflâs Hukuku derstlerini verdi. Kamu Hukuku bölüm başkanlığı görevinden 2016 yılında emekli olarak İzmir'e yerleşti.

KOR KİTAP - 3

BÖRKLÜCE - BİLGE UMAR

KAPAK ve İÇ TASARIM • **DEVİRİM KOÇLAN**

ISBN 978-605-82390-1-2

Birinci Basım Eylül 2017

© Ginko Kitap Ltd. Şti. 2017

BASKI: Ezgi Matbaacılık Tekstil Pors. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.

Sanayi Cd. Altay Sk. No. 14 Yenibosna / İstanbul • Sertifika No. 12142

T: 0212 452 23 02 • www.ezgiatmbaa.net

Ginko Kitap : Osmanağa Mah. Ali Suavi Sk. No: 10 D. 3 Kadıköy / İstanbul

T: 0216 449 20 99 • F: 0216 449 21 00

www.korkitap.com • info@korkitap.com

Sertifika No: 35054

Kor Kitap, Ginko Kitap Ltd. Şti. markasıdır.

KOZ
KİTAP

BİLGE UMAR
BÖRKLÜCE

I. BÖLÜM

---

*Börklüce'ye isyanı başlatma vâridatı nasıl geldi,
ânın beyanındadır*

Vurla' İskelesi denen balıkçı barınağında, eski zamanlarda Klazomenai kentinin bir ara yayıldığı adacığı vaktiyle anakaraya bağlamak üzere oraya sıralanan, atılan iri taşlarla oluşturulmuş ama şimdi dağılıp kalıntıları su düzeyi altında kalmış geçidin anakara yanındaki başının bitişiğinde, dolayısıyla denizin hemen kıyısındaki küçücük tepenin" üzerinde, Nisan çimenlerine bağdaş kurmuş oturan üç kişiydiler.

Abdal İsa, oturur oturmaz, tam karşısındaki, pek yabancı olduğu tabloyu büyük bir hayranlıkla seyre koyuldu.

Kuzeyde Ege Denizi'ne açılan yanına Gediz Körfezi, doğuda İzmir kentine uzanan daha dar iç bölümüne İzmir Körfezi denen L benzeri deniz girintisinin güneybatı köşesine yakındı burası. İlk-

* *Vurla*: Börklüce zamanında, Rumların (örneğin, tarihçi Doukas'ın) Vriela (Doukas'daki yazımı: Bryela), Vriula; Türklerin Vurla dediği yerleşim, şimdiki Uurla'dır.

** Vurla İskelesi'nde, denizin hemen kıyısındaki bu küçücük tepe, bugün Liman Tepe diye anılıyor ve güney eteğinde arkeologların kazıyla ortaya çıkardığı, ilkçağ Klazomenai kenti anakara bölümünün kalıntıları bulunuyor.

çağdaki ağzından, Foça güneyinde körfez ağzına akılmaktan vazgeçip, kendi kum dolgusuyla yarattığı ovada kendine yeni bir yatak oluşturarak denize dökülen Gediz'in kim bilir kaç yüzyıl önce edindiği bu yeni ağzı, kuzeybatı karşıda idi ve oradaki deniz bölümü, kum taşıyıp durması hiç sona ermeyecek olan ırmağın, önce sığlaştırıp sonra ovaya ekleme çabasının yeni hedefiydi. Böyle yerlerin tümünde görüldüğü üzere, oradaki bataklık ova bir kuş cennetiydi ve orada barınan gürültücü yaban kazları, turnalar, Homeros zamanında Küçük Menderes boyunda yaptıkları gibi, sürüler hâlinde inip kalkmalarıyla, kanat çırpılmalarıyla, o mutlak sessizlik ortamı içinde Vurla İskelesi'ndeki tepecikten bile duyulabilen şamatalar çıkarırlardı. Irmak ağzının biraz kuzeybatı ilerisinde, kendilerinin tam kuzey karşısında, Roma Cumhuriyeti'nin getirmek istediği sömürü düzenine karşın Batı Anadolu'da hakça bir düzen kurmak için ayaklanma çıkarıp bu uğurda canını vermiş Bergamalı Aristonikos'un merkez edindiği kentin, Leukai'nin bir zamanlar bulunduğu, şimdi ovaya eklenmiş eski yarımada yükseltisi vardı. O yer, ak rengiyle kendini belli ediyordu; zaten bu yüzden oradaki kent Leukai yani Ak Yer Halkının Kenti adını almıştı. Doğu-güneydoğu yanda İzmir'i görmelerine Akhilleion Burnu çıkıntısı engel olmaktaydı ama, körfez iç bölümünü bütün güzelliğiyle görebilmekteydiler. Üzerinde Zeus oğlu Tantalos'un, bu yörelerin destan anlatımlarında sözü geçen ilk hükümdarının buyruğuyla, İzmir'in atası ilk kentin kurulduğu söylenen (Sipylos/Manisa Dağı uzantısı) Amanara Dağı, Türklerin söyleyişiyle Yamanlar, tâ denize ulaşan uzantılarının eteğine kadar, yoğun bir çam ormanı ile örtülüydü. Körfez iç bölümünün kuzeydoğu ucunda, kıyıda, yalnızca, oradaki kilisenin adıyla anılan Ayia Triada köyü vardı ve oradan Leukai yerine kadar, İzmir karşısında, başka yerleşim bulunmuyordu; çünkü Gediz ağzındaki bataklık, sazlık arazide durgun su birikintilerinin ürettiği sivrisinekler, dolayısıyla sıtma, oralarda sürekli yaşamaya olanak vermiyordu. Oralara en yakın yerleşimler, Silyos/

* *Ayia Triada*: Şimdiki Turan.

Çiyli ile Menomenos/Menemen idiler. Ayia Triada ile Sillyos arasında bulunan ve Küçük Yamanlar Dağı denen tepelik dibindeki bağlar bahçeler arasından yolun geçtiği Kordelion adlı yerde bile ancak bu bağlara bahçelere dağılmış birkaç kerpiç ev vardı.

Vakit, öğleden sonranın ilerlemiş bir saatiydi; körfezin, denizden karaya esip özellikle kızgın yaz sıcağında İzmir kentine serinlik canlanması getiren rüzgârı, zephyros/ımbat, hafiften, kendini belli etmeye başlamıştı ve denizin o dinlendirici, ferahlatıcı, mutluluk verici, kendine özgü güzel kokusunu ciğerlere dolduruyordu.

Tepeliğin üzerinde çimende bağdaş kurup konuşanların üçü de, İzmir Körfezi'nin doyulmaz güzelliğinden gözleriyle nasiplenebilecek yolda oturmuş, hiçbiri denize arkasını dönmemişti. Börklüce'nin yüzü, kendi yerine yurduna, yani batıya, Karaburun Yarımadası yönüne; Torlak Hû Kemal'inki kendi yurdunun yönüne yani doğuya, Manisa ve Manisa Dağı yönüne; Bedreddin'in öz dayısı, Didymoteikhon/Dimetoka Rum Beyi'nin oğlu keşiş Hristos iken Bedredincilere katılmış ve adını da değiştirmiş Abdal İsa'nınki dahi kendi yurduna yani kuzeye, Didymoteikhon/Dimetoka yönüne dönüktü.

Bedreddin'in, Dimetoka'ya komşu, Edirne'nin güneybatı yakınında ve Meriç'in batı kıyısı yanı başında Samaona Hisarı'nda kadı olan babasına, İsrail'e varınca islâm dinine geçmenin biçimsel gereklerini yerine getirip Melek adını alan anası ile, tek kardeşi Hristos arasında hayli yaş farkı vardı ve o nedenle, Hristos, 1359'da doğan yeğeni Bedreddin'den sadece 10 yaş büyüktü; dolayısıyla, şimdi, 1415 yılında, Bedreddin 56, dayısı 66 yaşındaydı. Bedreddin ailesinin bütün insanları gibi, dayı Hristos, şimdiki Abdal İsa da, gençlik yıllarının olağanüstü yakışıklılığını ilerice yaşında, o yaşın olanak verdiği kadar, sürdürüyordu. Saçları, önden ve başın tepesi arkasından biraz eksilmişse de, yeterince vardı, üstelik ak pak filân olmamış, kır telleri bol da olsa kara rengi, baskınlığı koruyabilmişti. Göz kapaklarında kırışma başlamış, gırtlakla çene arası bölümden biraz sarkmış, göbeğinde belirgin bir büyüme kendini göstermiş olmasına karşın, hâlâ eni konu yakışıklı idi.

Bedreddin'in kendisi gibi, yandaşlarının bu en ileri gelen üçü dahi, hem Türkçeyi hem Rumcayı aynı rahatlıkla ve dile egemenlikle konuşurlardı. Çünkü hepsi, Türk ile Rum'un karışık yaşadığı yörelerde doğmuş, büyümüş, şimdiki yaşlarına gelmişlerdi. Ayrıca, Dede Sultan'ın, henüz sadece Börklüce Mustafa iken, Sisam Adası'nda bir Rum keşişle, şimdi Bedreddinciler arasına katılan ve Sakız Adası'nın Tourlotos (Şişkin; yani, kubbeli) Manastırı'nda, daha doğru söyleyişle (Panayia/Tümkütsal Meryem'e adandığı için) Panayia Tourloti denen ve Khios/Sakız kentinin hemen arkasındaki tepelik üzerinde yükselen manastırda bulunan Polykarpos ile birlikte, dünyadan el etek çekme, derviş çilesi sürdürme yaşamı geçirdiği bir dönem de olmuştu. Her iki dile aynı ölçüde egemen bulunmaları nedeniyle, konuşmaları sırasında, akıllarına estiği gibi, bazan Rumcayı bazan Türkçeyi kullanıyorlardı.

Şimdi aynı düzen değişikliği kavgasında kelleyi koltuğa almış yoldaşlar durumunda olmalarına rağmen, bir yanda Bedreddin ile dayısı Abdal İsa'nın, diğer yanda "Dede Sultan" Börklüce Mustafa ile Torlak Hû Kemal'in esinlenme kaynakları, dolayısıyla devrimci kişiliklerinin mayası birbirinden çok farklıydı. Mustafa, kendisine Dede Sultan dedirtmesinin de kanıtlandığı üzere, tıpkı 1240'da Selçuklu'ya karşı büyük bir ayaklanma hazırlayan ve ayaklanmayı müridi Baba İshak Kefersudî eliyle gerçekleştiren, bu arada da Amasya Hisarı'nda kendi canını veren Baba İlyas gibi, mehdilik, peygamberlik iddiasında ve bu görevin kendisine verilmiş olduğuna, zaman zaman içine dolan esintilerin, gördüğü gündüz hayallerinin ya da düşlerin kendisine Tanrı tarafından gösterildiğine içtenlikle inanan bir alevî Türkmen babası idi. Tanrı ve Tanrı'ya ilişkin gerçekler hakkında, sünni islâm öğretisindekine ve onun kaynağı olan Kur'an'daki anlatımlara geniş ölçüde ters düşen inançları vardı. Bütün bu halleri, Tanrı'nın zaman zaman kendisine görüldüğüne, onun içine esintiler, iletiler gönderdiğine inanan ve o yüzden Samuel adını, yahudi dinini bırakıp torlaklar arasına karışan, Hû Kemal adını takınan yoldaşında da vardı ama şu farkla ki, Torlak Hû

Kemal, Türkmen alevî toplumundan değişik tutum ve uygulamaları olan torlaklar arasındaydı. Bunlar aslında İran kökenli cavlakî ve kalenderî tarikatlerinden esinlenmiş bir topluluk idiler; yaygın törelere, geleneklere çok ters düşen yaşam biçimi sürdürmekten çekinmezlerdi. Örneğin alevî Türkmenler, İranlı Mazdek’den gelme “Eline, diline, beline egemen ol” ilkesine pek değer verdikleri halde, Kalenderîler ve onları izleyen torlaklar, eşcinsel ilişki de o arada olmak üzere cinsel ilişkiler konusunda olabildiğince kural tanımaz yaşam sürerler, saçlarından ve sakallarından başka kaş ve kirpiklerini de tıraş ederler, abuk sabuk giysilerle gezerler, esrar çekerler ve hatta bunu câmi içlerinde bile yapmaktan geri durmazlardı.

Bedreddin’in kendi kafasında oluşturup şimdi yaymakta olduğu, müslümanı, hristiyanı, yahudiyi kendine çekmeyi amaçlayan ve buna uygun içerikle sunulan yeni dinsel inancın temelinde de, tıpkı Türkmen alevîliğinde ve kalenderîlikte, torlaklıkta olduğu gibi, batınlılık vardı ama bunun ötesinde, inancın içeriği kendine özgü idi. Batınlılık, bu adın (batın: içte olan) gösterdiği üzere, kutsal kitaplarda bulunan sözlerin, herhangi bir insanın anlayabileceği görünür anlamlarının dışında Tanrı bildirimleri, buyrukları getirdiğine inanır. Batınî inancına göre, o sözlerin gizli anlamlarını ancak, Tanrı vergisi olarak özel anlayış gücünden nasıplendirilmiş bazı seçkin Tanrı kulları yani babalar, dedeler vb anlayabilir. Böylece, batınlılık, hepsi de şamanlar gibi “Tanrı ile haberleşme” iddiasındaki babaların, dedelerin, abdalların, şeyhlerin, Kur’an’daki, anlamı pek açık görünen kurallara, buyruklara hiç uymayan yorumlarına kapıyı alabildiğine açık tutmaktadır.

Bedreddin, akıllı hem de olağanüstü akıllı adamdı. Madde üstü bir Tanrı’ya asla inanmıyordu. Vâridat’da*, batınlılığını en açık biçimde dile getirmişti ama, islâmın öğretisi üzerine onun kadar

* *Vâridat*: Arapçadaki sözcük anlamı: vârid olanlar, gelenler; buradan, keza, “Gelir, gelirler”. Ancak, Bedreddin’in en ünlü yapıtının adı olarak, “İçte dolan esintiler”, yani Bedreddin’in içine dolanlar, tanrısal esinlendirme (vahiy) yoluyla ona mâlûm olanlar anlamındadır.

olağanüstü derin ve kapsamlı bilgisi bulunan; böyle iken dünya dışında bir cennete, cehenneme inanmadığı gibi madde ötesi hiçbir tanrısal varlık da tanımayan bir kimsenin, gerçekte, kendi kendisini, Baba İlyas modelinde, Tanrı ile haberleşir, ona sözü ve nazı geçer kişi sanması elbette olanaksızdır. Böyle bir hâli ne islâm kabul eder, ne de maddecilik. Ancak, Bedreddin, ya hakça bir toplum düzeni kurmak için Osmanlı tahtına geçmeyi istiyordu, ya da Osmanlı tahtına geçebilmek ve orada kalabilmek için halk yığınlarını kazanmak üzere hakça bir toplumsal düzen kurulmasını savunmaktaydı, egemenliği elde edince de o düzeni kurmaya çabalamak amacında idi. Halk yığınlarının kendisine katılması, hiç kuşkusuz çok iyi bildiği, hayli yakın geçmişin Baba İlyas ayaklanmasında ve daha nice kitlesel ayaklanmada, örneğin Aristonikos, Spartacus, Mazdek, Babek ayaklanmasında kanıtlandığı üzere, toplumsal düzen değişikliği amacını yeni ve toplayıcı bir din uğruna savaşıma heyecanı ile kaynaştırırsa gerçekleştirebilecek idi. İşte bunun için o yeni ve toplayıcı dine islâmdan bir şeyler katmak, “islâmın gerçek içeriği budur” diyebilmek üzere batınıliğin en elverişli araç hatta tek elverişli araç olduğunu görmüştü, batınıliği savunmakta ve kullanmaktaydı.

Vurla İskelesi’nde küçük tepe üzerindeki konuşma, bir yârenlik sohbeti için yapılmıyordu; amaç, şimdiye dek sırf hristiyanı, müslümanı, yahudiyi birleştirecek ve hepsini “iştirakçi” bir toplumsal düzene götürecek yeni dinsel inancın yayılması çalışmaları yürütülmüş iken artık bu çalışma yeterince verimli olmuş ve Aydın İli halkının çoğunluğunu kazanmış görüldüğünden, girişilecek ayaklanma ve “silâhlı propaganda” aşamasının plânlanması idi.

İlk sözü alan Abdal İsa uzun boylu konuştu ve şunları söyledi:

– Yoldaşlar! Canlar! Bilirsiniz ki bir büyük yer sarsıntısından sonra yeryüzü bir zaman daha izleyici sarsıntılarla titrer durur. İşte biz yıllardan beri böyle bir dönemdeyiz. 13 yıl önce uğursuz Tatar Padişahı Timur, Osmanlı yurduna geldi, Ankara Savaşı’nda

Bayazid Han gibi nice büyük cenklerden zaferle çıkmış bir cihan Padişahını karınca misali Tatar askerinin büyük sayı üstünlüğü sayesinde, ayrıca Anadolu'ya göçüp Osmanlı'ya asker vermiş Tatarların da Osmanlı'yı arkadan oklamaya girişmesi sayesinde yendi; cihan Padişahını esir alıp yanında götürerek Anadolu'da dolandı; buralara, İzmir'e kadar geldi, mancınıklardan kesilmiş kelleler fırlatmak gibi usullerle İzmir iç limanı ağzındaki Frenk Beylerinin hisarını dahi zaptetti, sonra döndü defolup memleketine gitti ama Osmanlı'nın saltanatını da bir büyük yer sarsıntısı misâli hâk ile yeksân eyledi. Bayazid Han'ın en büyük şehzadesi Ertuğrul, daha önce, Kadı Burhaneddin ile cenk ederken ölmüştü. Öteki şehzadelerin en büyüğü, Süleyman, aceleyle deniz kıyısına can atıp Rumeli'ne geçti, hükûmet merkezi Edirne'de tahta oturdu; Timur'un kendi yanında götürdüğü Mustafa'nın dışında öteki şehzadeler de Anadolu'da bir yerlere hâkim olmak için aralarında çarpışmaya başladılar. İşte bu haller, geçirdiğimiz büyük deprem idi. Bunun ardından, yıllar boyunca, izleyici depremler birbiri ardınca geldi. O arada, 5 yıl önce, Musa Han, ağabeyi Süleyman Han ile giriştiği savaşımı, sonunda, zaferle bitirip onun yerine geçti ve Süleyman Han kaçmak isterken yolda öldürüldü. Musa Han, Edirne'de kendi hükûmetini kurdu; yeğenim, ablamın tek oğlu, insan soyunun övüncü şeyhimiz Bedreddin'e de kazaskerlik verdi.

Şimdi burada biraz kendimden söz etmem gerekiyor. Çünkü, şeyhimiz Edirne'de kazasker iken onun kethüdâsı, en geniş kapsamda yetkili genel vekili olan Dede Sultan Börklüce Mustafa yoldaşım beni o günlerden tanır bilir ama, sen, Hû Kemal yoldaşım, beni ilk kez bugün burada görüyorsun.

Ben, ablam gibi, Dimetoka Hisarı'nda Rum İmparatoru adına hüküm süren ve hem komutan hem yönetici durumunda olan Bey'in çocuğu olarak doğmuş, hristiyan terbiyesiyle büyütülmüş idim. Tıpkı Osmanlıların ilk zamanlarında Bithynia yöresinde küçücük bir ülkesi bulunan Osman Gazi ile komşu bir hisarı Rum İmparatorluğu adına hem komutan hem de yönetici olarak elinde

tutan Mihal arasında var olan dostluk gibi, bizim Meriç Irmağı batı kıyısındaki yurdumuzda da, komşumuz Samaona Hisarı'nın Türk yöneticileriyle Dimetoka'nın Rum yöneticileri arasında dostluk vardı; iki hisarın insanları birbirine gider gelirlerdi. Zaten Türklerin yerlilere karşı bu dostça tutumu sebebiyle Rumeli'nde fetihler çok hızlı yürümüş, çabuk yayılmıştır. İşte bu dostluk sayesinde Samaona Hisarı'nın kadısı İsrail Efendi, babamdan, eş olmak üzere, ablamı istedi. Kendisi Samaona'nın doğma büyüme yerlisi idi; babası Abdülaziz adlı biriymiş, yıllar önce oralarda savaşırken şehit düşmüş. Eski zamanlarda din ayrılığı, müslümana kız verilmesine engel sayılır iken, zamanımızdan 60-70 yıl önce bu gelenek bırakılmış hatta İmparator Ioannes Kantakouzenos, kızını Osmanlı Beyi Orhan'ın haremine eş diye yollamış. Babam da onun gibi yaptı; hem yakışıklılığını hem de iyi ahlâkını beğendiği Kadı İsrail Efendi'ye ablamı eş olarak verdi. Ablam, evlendikten sonra, usul erkân gereği, müslümanlığa geçmenin gereklerini yerine getirdi, Melek adını aldı; bir yıl sonra da oğlu, şeyhimiz, insanlığın övüncü Bedreddin'i doğurdu.

Babam, benim din adamı olmak üzere öğrenim görmemi istiyordu. Bu isteği, kendisinin çok dindar olmasından ileri geliyor değildi. Fark etmişti ki, toplumda ilerlemek, hor görülür sıradan bir insan olmanın ötesine geçmek için, ya asker ya da din adamı olup rütbede yükseleceksin. Biz, Dimetokalılar, kendi kullandığımız takvimle 1361 yılına kadar, yani hisarın babamdan sonraki komutanını Hacı İl Bey'in hisar dışında pusuya düşürüp tutsak etmesi üzerine Dimetoka direnmeksizin teslim olarak Osmanlı yönetimine girinceye kadar, Rum imparatorunun halkı idik. Rum İmparatorluğu'nda ne kadar can kalmış idi ki onun ordusuna girip de askerlikte yükselesin! Ama din adamlığı bakımından durum böyle değildi, çünkü ortodoks kilisesi örgütü, Rum İmparatorluğu ülkesinin gittikçe küçülmesiyle birlikte küçülüyor değildi. Bu kilisede din adamı olup rütbece yükseldin mi, Osmanlı yönetimindeki ülke dâhil pek çok ülkede büyük adam durumuna geçilebilir.

Böylece beni daha çocuk yaşta İstanbul'a, hem de doğrudan doğruya Patrikhaneye gönderdiler. Orada hem din adamlığı eğitimi, hem de yüksek rütbeli bir din adamının sahip olması gereken diğer bilgiler, örneğin tarih bilgisi üzerine, çok iyi bir öğrenim gördüm.

Ama benim kişiliğime ve dünya görüşüme en derin etkide bulunan öğretmenim, babam olmuştur. Diyeceksiniz ki, senin baban bir hisar komutanıydı, asker kişi idi, bilgin kişi değildi, nasıl olur da ondan “Bana en derin etkide bulunan öğretmenim” diye söz edersin?

Oysa, yoldaşlar, babam gerçekten bilgin kişi değildi, bana pek çok şeyler öğretmedi ama, başka hiçbir kimseden öğrenemeyeceğim bir şeyi öğretti: Zilotislerdeki toplumculuğu, iştirakçiliği öğretti. Bu ne demektir, birazdan size anlatacağım; tıpkı yeğenim, insanlığın övüncü Bedreddin'e anlattığım gibi; evet, onun ruhundaki emsalsiz verimli tarlaya toplumculuğun kutsal tohumlarını avuç avuç saçan ben oldum.

Yoldaşlar; varlıklılara karşı yoksulların tarih boyunca –hatta, kuşkusuz, tarih öncesi çağlardan beri– sürdürmüş olduğu kavga, bizim kullandığımız takvimle 1340'larda, Selânik ile Meriç Irmağı arası yörede, yeni bir volkan patlaması yaratmış; bu yörede bazı kentlerde yoksul halk kesimi, yönetime el koymuş idi.

Sözü edilen gelişme, önce, Rum İmparatorluğu egemenliğinin son onyıllarını yaşayan Edirne'de kendini gösterdi. 27 Ekim 1341 günü, Edirne'nin varlıklı ve sözde “soylu” takımı, halkı toplayıp, başkent İstanbul'un en varlıklı ve en “soylu” bir ailesinden gelme, Ioannes Kantakouzenos'un, kendisini komşu bir kentte, bizim Dimetoka'da ortak-ımparator ilân ettiğini duyuran bir mektubu okudular. Kantakouzenos, o yıl içinde ölen İmparator III. Andronikos'un egemenliği döneminde, Başkomutan durumundaydı. Andronikos ölünce, çocuk yaştaki oğlu, yeni İmparator V. Ioannes'in anası, Savoialı Anna, çocuğun velisi sıfatıyla egemenliği kendi eline almaya kalktığı anda, başkentin varlıklılar takımı, kendi çıkarları korunsun diye, Kantakouzenos'u İmparator nâibi saydık-

larını duyurdular. Anna ile onu destekleyenler bu kararı tanımadı ve küçücük bir ülkesi kalmış imparatorlukta, iç çekişme başladı; az sonra da Kantakouzenos, Dimetoka'da kendini ortak-İmparator ilân etti. Edirne'ye, bunu bildiren mektup gelince ve halk önünde okununca, varlıklı takımı gelişmelerden hoşnut oldu ama halk olmadı; yoksul takımı, hoşnutsuzluğunu açıkça dile de getirdi, Kantakouzenos'a belâ okudu, sövdü. Kent yönetimine, varlıklılar, Kantakouzenosçular egemendi; söven, söylenen insanlardan birkaçı tutuklanıp kırbaçlandı. Ancak, daha hemen o günün gecesinde, Branos adlı bir işçiyle iki arkadaşı, sabaha kadar, evden eve dolaşır halkı zalimlere karşı ayaklanmaya kışkırttı ve kentte ayaklanma başladı. Kantakouzenos'tan yana tutum takınan varlıklılara saldırıldı; evleri, malları mülkleri yakıldı yahut ellerinden alındı, "kamulaştırıldı". Varlıklılardan bir haylisi kaçmayı becerebilirdi de, kaçamayanlar tutuklandı, bir yerlere kapatılıp başlarına nöbetçiler dikildi. Halk yığınları sokaklara yayılıp zengin evlerini talan etti, yaktı yıktı. Kantakouzenosçulara karşı halkı korumak göreviyle bir devrimci kent yönetimi oluşturuldu. Bu ayaklanmacılar, İstanbul'daki imparatorluk hükûmeti tarafından, kentin yasal yöneticileri diye tanındılar. Aynı tür ayaklanmalar, kısa süre içinde, Trakya ve Makedonya'nın diğer kentlerine de yayıldı.

Kantakouzenos, çok sonraki yıllarda yazdığı Tarih kitabında, olanları şöyle anlatıyor: "Bu, iğrenç ve korkunç bir hastalık gibi yayıldı. ...*Bütün kentler* aristokrasiye karşı girişilen bu ayaklanmaya katıldılar. ...İnsanlık dışı işler, hatta kıyım bile yapıldı."

Kantakouzenos, bizim kentimizi, Dimetoka'yı geçici başkent edinmişti; onu İmparator diye tanıyanlar kendisine bu kentte biat ettiler, birlikleri burada konakladı. Kent halkının ayaklanmaması için önlemler alındı; sur dışındaki köylüler yine de ayaklanma girişiminde bulundular ama, ezildiler.

Kıyı Dimetoka'da geçiren ve İstanbul'daki hükûmetle anlaşma umudunu sürdüren Kantakouzenos, 1342 Martında,